

SANTIAGO RÍOS GUINOT

MÈTRICA FALLERA

GRUP D'ESTUDIS HISTÒRICS FALLERS

MÈTRICA FALLERA,

D'AJUDA
PER A ESCRIURE
LLIBRETS, CRÍTIQUES I
PLEITESIES

SANTIAGO RÍOS GUINOT

Edita: Grup d'Estudis Històrics Fallers

Montatge i maquetació: Santiago Ríos Guinot

Il·lustracions: Javier Martínez Fernández

Col·laboren: Magnífic Ajuntament de Burriana
Regidoria de Festes i Falles
CASER, Cía. de Seguros (CENTECO, correduría)
Gabinete Inmobiliario, Rafael Arribas Abella

Imprimix: Gràfiques Ventura, s.l.

CS - D.L.- 222 -2006

Cap part d'aquesta publicació no pot ser reproduïda en qualsevol forma o per qualsevol mitjà, ja siga electrònic, mecànic, per fotocòpia, per registre o per altres mètodes, sense el permís previ i per escrit de l'autor.

*A Carlos i David,
els meus néts.*

ÍNDIX

	Pàgina
<i>Pròleg</i>	7
<i>Introducció</i>	9
<i>Vers i poesia</i>	11
<i>Versificació sil·làbica</i>	13
<i>Rima: les seues classes</i>	17
<i>Els versos</i>	19
<i>Les estrofes</i>	25

PRÒLEG

ABANS DE JUTJAR, REFLEXIONAR

Quan aquell dia, Santiago, em va deixar el seu treball sobre la mètrica fallera, confesse que em va caure el món damunt.

Tot era pegar-li voltes a aquells “paperots” que, segons ell, estaven fets “D’AJUDA PER A ESCRIURE LLIBRETS, CRÍTIQUES I PLEITESIES”. Puc assegurar que, de sobte, em vaig ficar a riure interiorment, pensant en la falla que es podria fer desmenuçant tot l’estudi fet per Santiago.

Però, era acàs eixe treball mereixedor d’una crítica inspirada amb la falla?.

Pense que va ser el meu esperit “críticó” el que em va dur, inicialment, a pensar que, aquell treball, era massa complexe per a tindre-lo en conter a l’hora d’escriure un llibret faller i més encara, una crítica de falla.

Després d’haver reflexionat sobre el motius que tingué Santiago en el seu dia per a fer un treball tan complet, estime que, sense llevar a les falles el seu origen de festa veïnal i popular, on podria cabre tot, de donar-li , a este treball, la importància que té per al futur de les falles, puix són molts els lletraferits que hem tingut en el nostre poble que, amb la cuidada redacció del llibret faller i de la correcta composició del vers, han deixat “ratlles fetes”.

Per totes eixes raons estime, que és gratificant

trobar una persona com Santiago que, preocupada per oferir els seus coneixements en matèria de llibrets fallers i crítiques (que no són pocs), ens fa este regal.

No obstant, sent fidel als meus ideals de crític faller, no vull acabar esta dedicatòria sense donar a conèixer el sonet que, a modo de “crítica”, li vaig dedicar a Santiago a les poques hores d’haver llegit el seu treball, esperant que, al llegir-lo, em serveixca a mi mateix per “reflexionar abans de jutjar”.

A BOLEO

*Si vols que els fallers et peguen al cap
publicar ta rima deuries de fer
puix a tu te consta que en el teu paper
vorien incrèduls a l’home del sac.*

*Ningú, per desgràcia, voldria saber
si en el vers menor, el major li cap,
puix hi ha algun que pensa, a fe de sincer,
que la rima és gràcia que Déu li ha donat.*

*No quadre el sonet per que tard se fa
i despert em trobe “tocant-me les dos”
però no mal penses, són de “matinà”.*

*Per tant no t’esforces, deixau com està
que la rima en Falles, de cor la fan tots
i el foc tot ho cura, quan ve la cremà.*

Gràcies, Santiago.

INTRODUCCIÓ

El present escrit vol ser com una guia d’orientació, per a circular amb lo que es coneix com a literatura fallera. En cap moment he volgut pretendre que consideren estes planes, com un tractat de mètrica acadèmica, mes al contrari el meu primer objectiu és que mentre es recreen en la lectura, amollen quatre rialles i si tinc un poc de sort que alguna observació faja niu en els seus cervells.

M’he permès el luxe, de vegades, d’aprofitar-me de col·loquialismes burrianencs, tan arrelats en la cultura del meu poble, encara que no són reconeguts per l’Acadèmia Valenciana de la Llengua, a la que en tot moment, li presente el meu respecte i més sincera admiració.

Moltes som les persones, unes per afecció (està ben escrita la paraula) i altres per una mala remuneració que ens dediquem any darrere any, ha escriure “versets” per a penjar-se a les falles, per a llibrets i revistes falleres, presentacions de falles i falleres, actes d’exaltació i pleitessia, etc., etc., etc., i la veritat, trobem a faltar gent nova que ens ajude a portar el carro per davant. Seria per a mi de gran satisfacció que després de la lectura pausada i meditada d’esta llibret,

a algú li entre el cuquet d'escriure versos o al menys d'intentar-ho. Sant Josep li ho recompensarà.

*Mare falla i pare foc,
jo vull tindre una germana
que m'aguaita poc a poc
que recorregui l'espai,
on se mesclen il·lusions.
Que me busque l'esperança
i me trobe en els racons
que me traga les misèries,
espolegue teranyines,
tapes velles i emocions.*

SANTIAGO RÍOS GUINOT

VERS I POESIA

La **prosa** i el **vers** són les dos maneres que disposem, d'expressió. S'entén per **prosa**, la forma corrent del llenguatge i per **vers** la forma que conté períodes rítmics fixes. Podem definir el vers com un conjunt determinat de paraules o síl·labes, subjecte a un ordre rítmic musical. El **ritme** és tant essencial en el **vers**, com en la música.

El **ritme** del **vers** ve determinat per les síl·labes, els accents, les pauses que tenen un número i lloc determinat. No sempre tot el que està en **vers** és **poesia**. Hi haurà **poesia** en els **versos**, quan el poeta estigui inspirat, és a dir, quan se ens comuniqui en el **vers** un deler estètic, una emoció.

Els **versos** són com un cofre. Mes el contingut pot ser preciós o vulgar, poètic o prosaic. El fer **versos** és una tècnica que se pot aprendre, com escriure a màquina o tocar el piano. Però sols el que té alguna cosa de poeta, farà autèntica **poesia**, com el que és artista sap interpretar perfectament una peça musical.

Podem definir el **ritme** com la repetició periòdica d'un determinat fenomen, o la melodia produïda per la encertada distribució dels accents.

Entenem per **harmonia** del llenguatge, l'efecte musical que resulta de l'art de combinar les paraules i les

frases, del mode més agradable a l'oït. L'**harmonia** resultant de la coordinació musical, depèn principalment de la selecció de veus de fàcil i grata pronunciació, de la encertada distribució dels membres, paraules i síl·labes d'una clàusula o període i de la cadència al final de cada frase i període.

A banda de l'harmonia natural de les paraules, hi ha un altra **harmonia imitativa** que procedís de la semblança que tenen amb algun objecte, els sons empleats per a descriureu, com també la imitació dels sons naturals per mig de les paraules. Esta darrera rep el nom de onomatopeia. Per exemple *bramar*, *xiulet* o *xiuxiuejar*.

Els vicis més importants que s'oposen a l'**harmonia** son:

- 1) El **hiatus** o encuentre de les mateixes vocals, al final d'una paraula i començament de la següent. Ex. *Anava a Artana*.
- 2) La **cacofonia**, quan es repeteixen immediatament síl·labes dures i aspres o que acaben i comencen amb la mateixa consonant. Ex. *La migració graciosa de la sardina*.
- 3) **Al·literació** defectuosa, si repetim una mateixa lletra, sense ningú fi estètic. Ex. *Tot just, no deixarem jaure en la nit de jazz*.
- 4) La **cantarella** també nomenada **sonsonia** o **martelleig** de les mateixes síl·labes o de les mateixes o paregudes paraules. Ex. *Era un bell dia, creuant la via, quan ell venia, de ca sa tia*.

VERSIFICACIÓ SIL·LÀBICA

La **mètrica** és l'art que ens ensenya a mesurar i compondre versos i la manera de combinar-los per a obtenir efectes rítmics. La **versificació** exigeix diverses condicions. Hi ha que atendre al nombre de síl·labes en cada vers, a una ordenada distribució dels accents en el vers, a certes pauses i a la **rima** de les paraules finals.

Diversos són els tipus de **versificació** en la història de la literatura: El **paral·lelisme**, la **al·literació**, la **clàssica** de Grècia i Roma, la **irregular**, la **quantitativa** i la **sil·làbica**. Ens anem a entretindre en la darrera, les demés són un altra història per a contar.

La **versificació sil·làbica**, es la més culta que es coneix en els països de llengua romanç, des de el Renaixement. Este sistema sil·làbic està basat, no en les síl·labes llargues o breus, sinó en el **número de síl·labes**. És el més sever dels sistemes mètrics. Per a la perfecció del vers hi ha que atendre a quatre condicions:

- 1) Un **número** determinat de **síl·labes** en cada vers.
- 2) Entre les darreres paraules dels versos, certa **igualtat o semblança** a partir de la vocal accentuada.
- 3) Algunes **pauses** entre els versos.

4) Una encertada **distribució de l'accent**, en cada vers.

Mesurar un vers es compta el número de síl·labes de que consta. Estes es compten per la gramàtica, però hi ha que fer algunes observacions. En general s'atén a la pronunciació, no a l'escriptura. Constantment fem en la pronunciació **sinalefes** i els poetes es permeten fer ús de **dièresis i sinèresi**. Tres classes de llicències poètiques que hi ha que tindrem en compte, al mesurar les síl·labes.

Sinalefa, és la unió de la darrera vocal d'una paraula amb la primera de la següent, si és vocal també. En est cas es compta com una sola síl·laba.

Me-en-tra-u-na-ma-la-ga-na (9 síl·labes)

Pronunciem:

Meen-trau-na-ma-la-ga-na (7 síl·labes)

De vegades poden concórrer tres vocals.

Va-lèn-ciaes-u-na-te-rra

Si entre dos vocals, a la fi o al començament de paraula, hi ha una conjunció copulativa (**i**) o disjuntiva (**o**), esta formarà **sinalefa** en la paraula següent.

En-treun-po-bre-iun-ric

La **h** no és un obstacle a la **sinalefa**, perquè és muda.

El **hiatus** consisteix en no gastar la **sinalefa**.

Bonica Maria / ardent companyia

La **dièresis** és la dissolució d'un diftong en dos síl·labes.

Hi-han-dos-quees-te-nen-ma-nies

Pronunciem:

Hi-han-dos-quees-te-nen-ma-ni-es (9 síl·labes)

La **sinèresi** és el fenomen contrari a la **dièresis**. La unió en una síl·laba, formant diftong, de dos vocals fortes que no deurien formar-lo.

Fa-ig-la-crí-ti-ca-su-au

Pronunciem:

Faig-la-crí-ti-ca-suau (6 síl·labes)

Labreviació és quan el poeta es pren la llibertat de fer abreviacions de paraules, si li convé per a la mesura del vers.

Una potà (potada) en la rabà (rabada)

En la poesia medieval era freqüent afegir alguna síl·laba, (*aquest per est*) i també la vocal **e** al final de la paraula. Esta es diu una **e paragògica**.

Per a mesurar els versos hi ha que atendre sempre a l'**última paraula**. L'accent normal és el greu, per això les paraules **greus** no ofereixen cap dificultat. Si la paraula és **aguda**, la darrera síl·laba es compta per dos. Així tots els següents versos tindran vuit síl·labes.

*Mitja quarta pa la grip,
una meitat pa la tos,
si veus que te s'ha arrupit,
talla i tirali-la al gos.*

Si la paraula és **esdrúixola**, es compta una síl·laba menys. Amb l'accent de l'antepenúltima, la penúltima síl·laba es perd pràcticament en la pronunciació. Així els següents versos tindran vuit síl·labes.

*Un portent en matemàtica,
un alcalde descarat,
és un mestre de la tàctica,
de fugir per el terrat.*

RIMA: LES SEUES CLASSES

La **rima** és la igualtat o semblança de dos paraules a partir de la vocal accentuada. La **rima** va aparèixer en l'Edat Mitja, en alguns himnes religiosos i de l'església va passar a les llengües romanç.

Rima perfecta o consonant és quan hi ha igualtat entre les paraules, a partir de l'accent.

*És el casal de la f**ALLA**,
la llar del fred i cal**IU**,
on se junta el gra i la p**ALLA**,
on se plora i se **RIU**.*

La **rima consonant** per ser culta, exigeix més perfecció. Hi ha que fugir de rimes massa fàcils i vulgars (temps dels verbs, diminutius, etc.), el martelleig excessiu (més de tres rimes seguides), la monofonia en els sonits, etc. Però la **rima** és **perfecta** en els finals de distinta ortografia, si la pronunciació és la mateixa.

*Molta llavia i repertori,
de mentides un cab**AÇ**,
a aquest jove Sant Gregori,
li ha creixcut un pam el n**AS**.*

Rima imperfecta o assonant és quan hi ha únicament semblança: iguals vocals, però no iguals consonants.

*Si Sant Josep no ho arr**E**gl**A**
i ell era bon fust**E**r,
ens quedarem sense f**E**st**A**,
sense falles i fall**E**rs.*

En la **rima assonant** hi ha que fer les següents observacions:

- Per a la rima de les paraules esdrúixoles, s'atén tan sols a la vocal tònica i a l'última. Així rimen: *Llàgrima, blanca, muntanya, carabassa.*
- Si en les síl·labes finals hi ha un diftong, sols s'atén a la vocal forta. Així rimen: *Albergínia, gavina, camina, cocaïna.*

Alguns poetes castellans, com Garcilaso de la Vega, rimaven el final dels seus versos, amb paraules que es trobaven en l'interior d'ells. Esta rima poc freqüent s'anomena **rima interna**.

Hi ha composicions poètiques on hi ha versos que no rimen en els demés. Son versos de **rima lliure**. Quan en les poesies no tenim ningú tipus de rima, es diu que estan escrites en **versos blancs**.

ELS VERSOS

Els versos poden ser d'**art menor** i d'**art major**, segons tenen menys de nou síl·labes o de nou síl·labes endavant.

Versos d'art menor:

Disíl·labs, si consten de **dues** síl·labes.

*Trista
mar. (com és aguda comptarem dos)
Xiscla
far.*

Trisíl·labs, si consten de **tres** síl·labes.

*Canalla,
de nit,
la falla
i el llit.*

Tetrasíl·labs, si estan formats per **quatre** síl·labes. Alfons X el Savi, els va utilitzar en les "Cantigas".

*És un ritme,
conegut,
el que es toca,
en l'embut.*

Pentasíl·labs, si consten de **cinc** síl·labes. Molt utilitzats en la poesia popular.

*Contes de vells,
cagat en ells.* (Anònim)

Exasíl·labs, si tenen **sis** síl·labes. Se troben també en les “*Cantigas*” i en el “*Libro de buen amor*”, del Arxiprest de Hita. També són molt populars.

*Em ve a la memòria,
els dies de glòria.*

Heptasíl·labs, si consten de **set** síl·labes. En el Renaixement varen ser de gran èxit.

*En est ajuntament,
han creixcut els genolls.
Cap dins hi ha untament,
per fora ple d'endolls.*

Octosíl·labs, si estan constituïts per **vuit** síl·labes. És el vers més gastat i més al to, amb l'estructura de la nostra llengua.

*Com galera de tomates,
en el carrer Tarancón,
han plantat uns trenca-pates,
amb la forma d'un “condón”.*

Versos d'art major:

Eneasíl·labs, si estan formats per **nou** síl·labes. Tant estos com el següents, són d'influència francesa i poc utilitzats.

*De tot el cor, del més endins,
tots volem que puje la falla,
mes sinó tenim bons padrins,
veurem a la gent com badalla.*

Decasíl·labs, si tenen **deu** síl·labes. Són poc gastats i monòtons.

*Jo crec que em sabria molt de mal
que algun faller se m'enfardellara,
deuria ser el més natural
que per mi pensara i s'alegrara.*

Endecasíl·labs, si consten d'**onze** síl·labes. Utilitzat en l'Edat Mitja, no s'escampa fins al segle XVI, durant el Renaixement. És el més bell de tots el versos, ja que les frases cobren un ritme molt agradable.

*M'ha adonat del teu entendre, pels meus aires,
al compàs de trepitjades, dels teus flaires.*

Dodecasíl·labs, si tenen **dotze** síl·labes. De vegades es partissen en dos **hemistiquis** iguals, seguint un ritme monòton.

*Com el soroll de traca, quan fuig remata,
per buscar foscor, al fum que sempre enganya.*

Tridecasíl·labs, si tenen **tretze** síl·labes. No solen ser ordinaris, mes podem trobar exemples en el segle XVIII.

*Aplegar al fi d'esta contalla sencer,
més que un compromís de falla, per un quefer.*

De **catorze** síl·labes o **alexandrins**. Solen dividir-se en dos **hemistiquis** iguals, de set síl·labes cada un, però no es imprescindible. Varen ser utilitzats en el Mester de Clerecia i en la poesia medieval espanyola. Hi ha qui pensa que el nom els ve del francès Alexandre Bernay.

*Tot el que llueix no es or, preserva la teua eixida
que en assumptes de la pols, pots emportar-te el SIDA.*

Els versos de més de catorze síl·labes no tenen un nom especial i no solen ser molt utilitzats, excepte els de **16 síl·labes**. Els poetes actuals tenen gran llibertat mètrica i gasten de vegades estos versos.

Al segle XV, alguns poetes, com Juan de Mena, varen utilitzar un sistema mètric distint. El **art major castellà**, en el que:

- a) No es tenia en el compte el **número de síl·labes**.
- b) Cada vers devia estar dividit per **dos hemistiquis**.
- c) Cada hemistiqui tenia que portar **dos síl·labes àtones entre dos tòniques**.

Com hem pogut apreciar, és totalment divers l'art major que he exposat.

LES ESTROFES

Es diu **estrofa** a una combinació de versos que es repeteixen al llarg d'un poema. Quan els versos, dins d'una mateixa estrofa, no presenten el mateix número de síl·labes, es denomina la versificació amètrica. La poesia popular mostra predilecció per la versificació **amètrica**. Quan es mesclen els versos d'art major en els d'art menor, es diuen estrofes de **peu trencat**.

Per a representar abreviadament les estrofes designarem cada vers amb una lletra. La **majúscula** representa el vers d'**art major** i la **minúscula** el d'**art menor**. Quan dos rimes coincideixen, coincideixen també les lletres que les representen. Quan apareix una rima nova, tindrem un canvi de lletra que se repetirà sempre que apareix la rima corresponent. També indicarem amb una xifra el número de síl·labes del vers.

Divisió de les estrofes.

Segons la rima dels versos, les estrofes les podem dividir en **consonants**, **assonants** i **lliures**. En la poesia espanyola en trobarem d'innombrables formes. Cada innovació poètica ens porta noves estrofes. Tan sols estudiarem les més clàssiques.

Estrofes consonants.

L'**apariat**. És l'estrofa que consta de dos versos, rimant entre si.

*Per més embolicà que estiga nostra porquera, 14A
som els més parits quan diem: Anem de fartera!. 14A*

Quan són d'art menor, es diu **al·leluia** o **auca**.

*De Burriana fins al cel, 8a
a menjar coques en mel. 8a*

El **tercet**, d'ordinari rimen el primer vers i el tercer. El **tercet clàssic encadenat** consta de versos d'**onze** síl·labes, rimant el **primer** en el **tercer** i el **segon** que queda lliure, torna a rimar en el **primer** i **tercer** del següent, fins aplegar a l'estrofa final.

*President, pensat bé el que vas a fer, 11A
les presses no són bones per ningú 11B
i on menys ho esperes tindràs merder. 11A
No lluites per ser el número u, 11B
ni que et recorden per donar més canya, 11C
has de ser, el que mai has sigut tu. 11B*

Quan els versos són d'art menor, es diuen **tercets** i generalment deixen un vers blanc o lliure.

*I després d'aquest sospir, 8a
beuré un gotet d'aigua freda, 8b
per refredar el sentir. 8a*

ESTROFES DE QUATRE VERSOS.

Presenten diverses modalitats.

El **quartet**, és una estrofa de **quatre** versos endecasíl·labs, en la que rimen el **primer** amb el **quart** i el **segon** amb el **tercer**.

*Aplegarà el moment de fer la festa 11A
i buscarem la llum per els racons, 11B
ens trobarem pel mig, cent mil raons, 11B
registrarem el rou d'entre la gesta. 11A*

Quan els versos són d'art menor, es diu **quarteta**. En castellà "redondilla".

*No et disgustes ni baralles, 8a
ni agarres mala mania, 8b
sempre reina l'alegria, 8b
en la festa de les falles. 8a*

El **sirventès**, és una estrofa de **quatre** versos endecasíl·labs, en la que rimen el **primer** i **tercer** i el **segon** i **quart**. Diu el Diccionari de la Llengua que és de caràcter polèmic, sovint violent, de tema moralitzador, polític, religiós, etc. Pren l'estrofisme i les rimes de cançons popularitzades per aprofitar-ne la melodia i incrementar la pròpia difusió amb finalitats propagandístiques ideològiques.

*Les virtuts que adornen la distància, 11A
 en la claror que em dona ta foscor, 11B
 retrobarem junts, en la constància, 11A
 les alegries plenes d'esplendor. 11B*

Quan els versos son d'art menor, també es diu **quarteta**. Es la més utilitzada en els cartells de falles i la de més impacte popular.

*M'entra una mala gana, 8a
 d'enviar-ho a fer la mà, 8b
 quan passeges per Burriana 8a
 i ningú parla en cristià. 8b*

La **quaderna via** o **tetrastrof monorrim**, és una estrofa de **quatre** versos alexandrins de la mateixa rima. És la primera estrofa de la poesia castellana i com hem dit abans, és d'imitació francesa.

*Encara que em digues que eres la meua princesa, 14A
 faig per entendre somriure de la flama encesa, 14A
 jaurant al recer d'escalfor de blanca pavesa, 14A
 em passen les nits suplicant en fonda incertesa. 14A*

El **zèjel** és d'art menor. Poesia aràbiga d'al-Andalus, sovint amb mossarabismes, formada per un refrany inicial, sense estructura fixa que cantava el cor i **quatre** versos, els tres primers monorims i el quart que rima en el refrany. Aquest es repetia al final.

*De diners i vanitat,
 sempre hi ha,
 la meitat de la meitat.*

- a *No són amics de la glosa,*
- a *en tota la premsa rosa,*
- a *sols hi ha que creure una cosa.*
- b *La meitat de la meitat.*

- a *Per omplir-se d'or la caixa,*
- a *sempre busca la rebaixa,*
- a *s'estreta a sovint la faixa.*
- b *Quan vas a parar-li el plat:*

La meitat de la meitat

- a *Enguany pagarà a la falla,*
- a *serà dels que més treballa,*
- a *no el veuràs en cap baralla*
- b *i la nit de la plantà...:*

La meitat de la meitat.

Els tres primers versos es diuen **mudança** i el quart **volta**, perquè era la senyal de que el cor devia cantar el refrany.

Tal vegada derivada del **zèjel**, tenim la **lletra** que és un text o conjunt de paraules que es canten, encara que es sembla als romanços. Consta d'un número

indefinit de versos de **sis** o **vuit** síl·labes, amb rima consonant o assonant. Al final de determinat número de versos, repeteix una tornada. Moltes cançons i nadalengués de l'antiguitat, venen també del **zéjel**.

Les **cobles**, és una estrofa d'art menor de **quatre** versos, en la que rimen en assonant els parells i queden solts els imparells.

Pare Sant Blai de Burriana, 8-
bisbe cristià, molt sabut, 8a
tu que vas baixar pel riu, 8-
dona-nos a tots salut. 8a

Les **seguidilles**, és una estrofa de dos versos **heptasíl·labs** (primer i tercer) i dos pentasíl·labs (segon i quart) que rimen el segon en el quart i el primer amb el tercer, encara que esta darrera rima no és necessària.

Al costat del jardí 7a
que dóna al Pla, 5b
ha aplegat un dofi, 7a
d'una ventà. 5b

ESTROFES DE CINQ VERSOS

Quintet. És una estrofa de **cinc** versos d'art **major** que rimen, generalment, alternats. No tenen esque-

ma fix i tan sols hi ha que atendre a que no rimen seguits tres versos.

Prompte se tindrà que acabar la història, 11A
del faller que no paga mai al mes.

11B

Preguem per que Déu el tinga en la glòria,

11A

fa temps que l'esborrat de la memòria, 11A
puix no em servia per a res de res. 11B

Quinteta. És un **quintet d'art menor**. Un clàssic dels llibrets i crítiques de falla.

Membres de les comissions 8a
que no volen per costum, 8b
traure les dones a llum, 8b
sense més explicacions, 8a
a la falla pa fer fum ! 8b

La **lira**, és una estrofa de **cinc** versos en la que el **1, 3 i 4** són **heptasíl·labs** i el **2 i 5** **endecasíl·labs**. Rimen el **1** i el **3**, i el **2, 4 i 5**. Se li dona el nom de **lira**, perquè el seu introductor, Garcilaso de la Vega, va gastar eixa paraula en el primer vers de la primera composició espanyola escrita en eixes estrofes. És molt estrany, però també poden tenir quatre, sis i set versos.

M'està costant un poc, 7a
més del que jo pensava que podria 11B
crec que per a Sant Roc, 7a
per ser un sonat dia, 7b
tindrem la satisfacció i l'alegria. 11B

ESTROFES DE SIS VERSOS

Sextina o **sexta rima**. Consta de versos **endecasíl·labs**, rimant el **quatre** primers en **sirventès** i els dos darrers en **apariat**. També pot ser d'**art menor**.

Veig que est any la falla no ha assegut fluixa, 11A
si ho creu el jurat, pot haver un premi, 11B
per pudor no hem volgut ensenyar cuixa 11A
que l'artista és dels que mana en el gremi 11B
i a la comissió ens sabia molt mal 11C
estar sempre enfrontats en la Local. 11C

Estrofa manriquenya. Consta de **sis** versos, dels que **quatre** són de **vuit** síl·labes i **dos** de **quatre**, rimant escalonadament. La va fer famosa Jorge Manrique, de ahí el seu nom i són de **peu trencat**.

La comissió no carbura, 8a
quan ha de doblar l'esquena, 8b
no bregar; 4c
tot va a base de verdura, 8a
lamentant que és una pena, 8b
el pagar. 4c

ESTROFES DE VUIT VERSOS

Octava reial. Consta de **vuit** versos **endecasíl·labs** que rimen els **sis** primers en sirventès i els dos darrers en **apariat**. És típicament renaixentista. L'encadenat dels dos tercets i el apariat final, la fan sonora i solemne.

Tu que abans eres sultana i galana, 11A
gran ciutat, la Burriana del meu cor, 11B
s'ha perdut la prega, reina desgana, 11A
caminar per els carrers hui fa por. 11B
Homes i dones que fan la marrana, 11A
omplint-se butxaques de diners i or, 11B
costa de creure com tomben alqueries, 11C
veus com te passen les hores i els dies. 11C

Octava italiana. Amb versos d'**art major**, és precís que el **quart** i l'**octau** rimem en forma aguda. El **primer** i el **quint** solen ser lliures. El **segon** i el **tercer** rimem entre si, com el **sisè** i el **setè**.

Era un xic treballador i eficient, 11A
deixos que aguanten tot el que li fiquen, 11B
dels que els te igual que parlen i critiquen, 11B
dels que no saben mai fer el gandul. 11C
Ell és un home de molt de valor, 11D
honest, han pensat que ja no li val, 11E
puix ja no fa cas al tir del ramal, 11E
prompte li vindrà la pota en el cul. 11C

Quan els versos són d'**art menor**, es diu **octavilla**

<i>Pa que no passe el mateix,</i>	8a
<i>al que llig esta contalla,</i>	8b
<i>seguim veient esta falla,</i>	8b
<i>lo que el poble ja no veu.</i>	8c
<i>Vostès pensen el que vulguen,</i>	8d
<i>segons els demana el cos,</i>	8e
<i>jo em vaig a pegar un mos,</i>	8e
<i>i després pregar a Déu.</i>	8c

Cobla d'art major. Pròpia dels poetes cultes del segle XV. Consta de **vuit** versos generalment **dodecasíl·labs**. En l'actualitat està totalment en desús.

ESTROFES DE DEU VERSOS

Dècima. Es diu també **espinela**, perquè la va crear Vicente Espinel. Consta de **deu** versos **octosíl·labs** on rimen el **primer** amb el **quart** i **quint**; **segon** amb **tercer**; **sisè** i **setè** amb **dècim**; **vuitè** amb **novè**. Actualment s'altera un poc eixa combinació.

<i>Allà pel fons d'esta escena,</i>	8a
<i>hi ha un preciós matalàs</i>	8b
<i>que tu relacionaràs,</i>	8b
<i>en alguna cosa obscena.</i>	8a
<i>On va gent de tota mena,</i>	8a
<i>no és ací, es altre lloc,</i>	8c
<i>és molt més proper al port,</i>	8c
<i>on hi havia barraquetes,</i>	8d
<i>ara el joves fan "cosetes"</i>	8d
<i>i la granota roc-roc.</i>	8c

Josep Bernat i Baldoví, tenia una bonica manera de compondre estrofes de deu versos, on les paraules del **segon**, **quart** y **sisè** vers, juntes, composaven el **dècim** vers. Els quatre darrers versos, formaven una **quarteta**. Si visquera en els nostres dies, podria haver escrit estos versos.

*Voldria guardar al cofre,
el bròfec
i cremar sempre en el foc,
el groc
i dir que són bona gent,
l'ajuntament.
Seria tenir l'enteniment
i tot el coneixement sencer,
mes una crítica ha de ser,
el bròfec, el groc o l'ajuntament.*

LA SÈRIE MONORIMA

Ja hem vist les estrofes que tenien un número fix de versos. Hi ha també sèries poètiques que tenen un número indeterminat de versos, generalment amb una sola rima en els versos parells o a l'arbitri del poeta.

Romanç. Consisteix en una **sèrie indeterminada** de versos **octosíl·labs**, amb rima **assonant en els parells i sense rima en els imparells**.

<i>En la dona he descobert,</i>	8-
<i>els encants de fusta i foc,</i>	8a
<i>solatges de verds i blaus,</i>	8-
<i>el caliu que sempre és poc.</i>	8a
<i>Sospesar el bon camí,</i>	8-
<i>que d'hivern t'allunya al lloc,</i>	8a
<i>alluentar com el fanal,</i>	8-
<i>pel sedeny curt de les flors.</i>	8a

Si està escrit amb versos de **sis** síl·labes es diu **romançet** i de **set** síl·labes, **endexa** o **complanta**.

Si amb versos **endecasíl·labs**, utilitzats pels romàntics del segle XIX, es denomina **romanç heroic**.

<i>Al clavill de la festa que hui esclata,</i>	11-
<i>al capvespre d'un hivern encisador,</i>	11A
<i>les paraules sortegen les xasclides,</i>	11-
<i>de la fusta que se crema a mig foc.</i>	11A
<i>Dels fums de la passió desmesurada,</i>	11-
<i>de cendres de la màgia del cartró,</i>	11A
<i>els colors rebolicats, enfangant-se,</i>	11-
<i>pels dits d'un bon artista, dolç revolt.</i>	11A

La **silva**, del llatí selva, és la sèrie poètica constituïda per una successió indefinida de versos **heptasíl·labs** i **endecasíl·labs** que rimen en consonant, al gust del poeta.

<i>No deuria caure mai en comparances,</i>	11A
<i>ni oblidar els meus orígens fallers,</i>	11B
<i>voldria ser eixa veu que mai no calla,</i>	11C
<i>deuria estar ben clar el que he de fer,</i>	11B
<i>contindre el sentiment de les lloances,</i>	11A
<i>tornant-me en un moment, ninot de palla,</i>	11C
<i>indultat de la falla,</i>	7c
<i>sentiment de puresa,</i>	7d
<i>unit per la grandesa</i>	7d
<i>que fent una cançó de belles notes</i>	11E
<i>s'encén per foc i flama de les glosses.</i>	11E

El **sonet**, és el rei de les estrofes. Consta de **caatorze** versos **endecasíl·labs**, distribuïts en **dos quartets** i **dos tercets**, encadenats al gust del poeta. Sembla ser una creació pròpia de l'escola siciliana.

A eixa colleta menuda de gent 11A
que ompli la falla de crits celestials, 11B
seria capaç de fundir tots els mals, 11B
foc d'esperança del seu cor content. 11A
Pensant com podria tornar al present, 11A
aquells sentiments que naixen tan alts, 11B
buscant eixa llum que atrau com fanals,

11B

mirant darrere, tornant-me conscient. 11A
Per Déu, no és mentida, són el futur 11C
i encara semblen sac de cascavells, 11D
per tal de pervindre un estat segur. 11C
Ja estic desitjant el conviure amb ells 11D
que tenen la màgia, fer-ho tot fum, 11C
són la rondalla per uns cants novells. 11D

També poden estar escrits amb versos de **vuit, deu y catorze** síl·labes.

El cap el tinc arrupit 8a
no fluix el verb que talla, 8b
voldria vers de tenalla 8b
i no sentir-me ajupit. 8a
Deu d'explotar-me el meu pit 8a
i trencar-me la pantalla 8b
que veig en la meua falla, 8b
fent-me sonar un clapit. 8a
Eixes dones que falleres, 8c
passegem el seu encant, 8d
representen les maneres 8c
que naixcudes al voltant, 8d
portaran nostres senyeres, 8c

Quan se li afegís al **sonet** dos o tres versos més, sent el primer d'ells **heptasíl·lab**, rep el nom d'**estrambot**.

Pel racó del port de la tendresa, 11A
abandonat a queixes lluny de mi, 11B
tinc que surar senyera del destí, 11B
reviscolant lleganyes de bellesa. 11A
I del tresor humà que no té pressa, 11A
caic sense fer pecat, d'un gessamí, 11B
i amb ell em quedaré fent el camí , 11B
al contemplar la imatge de deessa. 11A
Compartiré gustós la rebel·lia, 11C
acompanyant escenes del passat, 11D
manifestant que tens la fantasia, 11C
per ser el meu espill de la bondat, 11D
ornant-me en ta presència d'alegria, 11C
sent tu, cap i casal de llibertat. 11D
Sent la nostra amistat, 7d
remugant paraules que són victòria, 11E
ens han portat amb tu, dies de glòria. 11E

